

**A Rubeus Egyesület „A szeméthegyen túl...” című
interaktív rendezvénysorozatának hatásosság mérése
keretében készült strukturált interjúk elemzése**

Kutatási zárótanulmány

2014. június

A projekt az Európai Unió támogatásával,
az Európai Regionális Fejlesztési Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

Tartalomjegyzék

Bevezetés	3
I. A projekt rövid távú céljainak megjelenése az interjúk tükrében	4
II. Hosszú távú célok: fiatalok szemléletének formálása	21
III. A rendezvény értékelése, megítélése a fiatalok szemszögéből	23
Összegzés	31

Bevezetés

A Rubeus Egyesület **„A szeméthegyen túl...” c. (KEOP-6.1.0/B/11-2011-0136) projektjének célja**, hogy a környezeti nevelést, a környezet és energiatudatos viselkedésmintákat hátrányos helyzetű, gyermekvédelmi gondoskodásban nevelkedő gyermekek számára is elérhetővé tegye, hiszen az ő nevelésüknek is fontos részét kell képeznie a környezettudatos viselkedésminták szocializációjának.

A projekt keretében 5 megyében (Hajdú-Bihar, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Borsod-Abaúj-Zemplén, Heves, és Nógrád megyékben) összesen 20 alkalommal, 23 csoportban szervezett környezeti nevelési programot. Az 5 megye lefedi az Észak-magyarországi és az Észak-alföldi régiót - Jász-Nagykun-Szolnok megye kivételével.

A projekt **célcsoportja** a gyermekvédelmi gondoskodásban nevelkedő 10 – 15 éves fiatalok és nevelőik adják, valamint az 5 megye - facebook kampány keretében megszólított - lakossága a fenntarthatósági tematikájú alkotói verseny célcsoportjaként.

A program keretében minden egyes rendezvény alkalmával interjút készítettünk a rendezvényen résztvevő fiatalokkal. **A rendezvénysorozat keretében összesen 95 db interjú készült, és ebből a támogatás terhére elszámolt interjúk száma 40 db.**

Az interjúkérdések az alábbi témakörökre vonatkoztak:

- Hulladéktermelési problémák kezelése
- Az élelmiszerfogyasztáshoz és termeléshez kapcsolódó problémák tudatosítása
- Energiafogyasztással kapcsolatos tudatosság növelése
- Hulladékgyűjtés, komposztálás a programba bevont intézményekben
- Saját fogyasztásra való termelés a programba bevont intézményekben
- A környezeti nevelés, az egészséges életmód megjelenése az intézmények oktatási – nevelési programjában.

- A rendezvényvel kapcsolatos elégedettség, egyes programelemek értékelése.

I. A projekt rövid távú céljainak megjelenése az interjúk tükrében

A gyermekvédelmi rendszerben korábban nem volt még példa szervezett környezeti nevelési programokra. A gyermekvédelmi gondoskodásban élő gyermekek számára csak a hagyományos természetismeret és egyéb természeti tantárgyak keretében jutott el a környezetvédelem és környezettudatosság kérdése, jellemzően az is az *oktatási rendszer* keretében.

„Hallottam, meg voltak is ilyen rendezvények.”

„Hát voltunk olyan teszed-veszed vagy mi az, ilyen akción, szemét.”

„Van, természetismeret órán most pont ezzel foglalkoztunk, hogy hova kell kidobni az üveget, hogy kell szelektíven gyűjteni.”

„Hát még, hát igen, tanultunk már róla.”

A program keretében részt vettek olyan gyermekek / fiatalok is, akik először a rendezvény alkalmával hallottak a környezetvédelemről, a környezettudatosságról és az egészséges életmódról. Megállapíthatjuk, hogy az *egyed nevelők és oktatók felkészültségén és érdeklődésén* múlott, hogy milyen környezettudatos magatartásmintákat közvetítenek a gyermekek felé.

A **projekt rövid távú céljai** között szerepelt a hulladéktermelési problémák kezelése, az élelmiszerfogyasztáshoz és termeléshez kapcsolódó problémák tudatosítása és az energiafogyasztással kapcsolatos tudatosság növelése.

II.1. Hulladéktermelési problémák kezelése

A rendezvénysorozat keretében **a hulladéktermelési problémák kezelését** az előadók előadásai, az interaktív játékos feladatok és az illusztrációként, szemléltető eszközökként bemutatott kellékek segítették elő.

A hulladéktermelési problémák kezelésekor a hangsúly az alábbi témakörökre helyeződött:

- **A hulladékminimalizálás ösztönzése,**
- **A szelektív hulladékgyűjtés megismertetése és ösztönzése,**
- **Komposztálás megismertetése és ösztönzése.**

A hulladékgazdálkodás során a keletkező hulladék mennyisége folyamatosan növekszik, ezért a **hulladékminimalizálás** ösztönzése és a hulladék feldolgozását megkönnyítő tevékenységek terjesztése elsőrendű cél. A megkérdezett fiatalok többsége szerint: nem szabad szemetelni, célszerű összegyűjteni a hulladékot (pl. papírt papírgyűjtésre) és lehetőség szerint szelektíven kell gyűjteni a hulladékot és törekedni kell az újrahasznosításra.

„Hát voltak szemetek, az volt ráírva egy kis plakátra, hogy ne szemetelj. Oda szoktam figyelni, nem is szemetelek, mindig a kukába lököm ki a szemeteket, nem eldobálom.”

„A papírt szoktuk gyűjteni a hulladékgyűjtésre. Az iskolában.”

„Nem dobálom el a szemetet, ha meglátok egy szemetet, akkor felszedem, újrahasznosítható dolgokat kivisszük a szelektív kukába.”

„Hát, ne szemeteljünk, szelektíven gyűjtsük a szemetet, akkor gondozzuk a természetet.”

Minden szemét hulladék, de nem minden hulladék szemét! Az emberektől függ, hogy hová kerül a hulladék. A hulladék kerülhet a szeméttégetőbe, az újrahasznosítóba és legrosszabb esetben az erdőbe és a folyókba. Ha a kukába dobjuk, akkor a szeméttégetőbe kerül, ha a természetbe visszük, beszennyezi a környezetet, veszélyezteti a növényeket, állatokat. A leírtak és az előadáson elhangzottak alapján az a legjobb megoldás, ha a szelektív hulladékgyűjtőbe dobják a hulladékot és újrahasznosítják.

A **szelektív hulladékgyűjtés** nem terjedt el a gyermekvédelmi gondoskodásban élő fiatalok körében az érintett 5 megyében. **A megkérdezett fiatalok többsége már hallott a szelektív hulladékgyűjtésről, de olykor nehézséget jelentett, hogy a szelektív hulladékgyűjtőbe mi kerülhet, melynek oka egyrészt az informálatlanság, másrészt a szelektív hulladékgyűjtők hiánya a lakásotthonokban, a gyermekotthonokban, illetve közvetlen környezetükben.**

Általánosságban elmondható, hogy a lakásotthonokban, gyermekotthonokban és a nevelőszülőnél élő gyermekek nem gyűjtik külön a szemetet, hanem mindent a hagyományos nagy közös szemetesbe dobnak.

„Nekünk otthon csak egyféle szemét van, amibe mindenfélét teszünk.”.

Az előadók az előadás és a szelektív hulladékgyűjtő feladat keretében felhívták a figyelmet a szelektív hulladékgyűjtés fontosságára, és felkeltették a résztvevő fiatalok és kísérőik figyelmét és érzékenységét egyaránt. **Az interjúalanyok elmondása alapján „nem nagyon” dobálják el a szemetet, viszont nem használják a szelektív hulladékgyűjtőket. Ugyanakkor azt is jelezték, hogy az előadás felkeltette a figyelmüket, és a jövőben jobban oda fog rá figyelni.**

Azok a fiatalok is szívesen hallottak a szelektív hulladékgyűjtésről akik, már rendelkeztek valamilyen információval ezen a téren.

„Jó volt, az tetszett, amikor a bácsi mondta, hogy hova kell kidobni a szelektívet, meg az üveget. Tudtam, hogy hova kell dobni, mert, hogy én 4 műanyagot kaptam. Van, természetismeret órán most pont ezzel foglalkoztunk, hogy hova kell kidobni az üveget, hogy kell szelektíven gyűjteni.”

„Igen tudtam, meg már így egy kicsit elfelejtettem, de jó volt így még egyszer hallani.”

„Hát ezzel nekem így mondtak új dolgokat”.

Az elmondottak alapján **nagy szükség mutatkozik arra vonatkozóan, hogy minél több szelektív hulladékgyűjtőt helyezzenek el, különös tekintettel az intézményekben. Az elméletben hallottakat, tanultakat csak akkor sajátíthatják el a fiatalok, ha azt a gyakorlatban is folyamatosan alkalmazni tudják, mert csak ezáltal válhat a mindennapi tevékenységük részévé.**

Ugyancsak a szemléletformálás és az ismeretátadás a kulcsa a hulladék minimalizálását biztosító viselkedésminták kialakításának is. Fontos, hogy a gyermekek számára az életkornak megfelelően, mindennapi példákon keresztül érthetővé váljon a hulladékkezelés, a környezet terhelésének csökkentése, valamint, hogy milyen egyéni viselkedésminták segítségével lehet ezeket a terheket egyénileg csökkenteni.

Az előadás, a szelektív hulladékgyűjtős feladatok (hulladék szétválogatása, plakátkészítés) és a tudásfelmérő teszt segítette a hulladékgyűjtés fontosságának, módszerének és technikájának megértését, a gyakorlatba való átültetését. A rendezvény ideje alatt kiállított szelektív szemeteszsákok illusztrálták a szelektív hulladékgyűjtőt az előadó előadása és szelektív hulladékgyűjtős feladat mellett, hogy hová kell dobni a különféle hulladékokat (pl. a fémekeket, a papírt, a műanyagot és mi kerülhet a komposztba).

„Hát voltak szemetek, az volt ráírva egy kis plakátra, hogy ne szemetelj. Oda szoktam figyelni, nem is szemetelek, mindig a kukába lököm ki a szemeteket, nem eldobálom.”

„Tudom melyik színű kukába kell.”

„Ez a kukás. Hogy papírt hova tesszük, meg a műanyagot.”

„Hát néha azért bevallom előfordul, hogy eldobok valamit, de utána odafigyelek, és kidobom a kukába.”

„Majd megpróbálom. Hát az, hogy nem szemetelünk semmit, hanem az olyan dolgokat kukába dobjuk, amiket nem lehet újrahasznosítani, amiket újra lehet, azokat a szelektív dobozba.”

„Hát nem dobálom el a szemeteket, külön gyűjtöm, mondjuk a fémet meg az ilyeneket, a papírokat egymástól, kb. ennyi.”

„Nem dobálom el a szemetet, ha meglátok egy szemetet, akkor felszedem, újrahasznosítható dolgokat kivisszük a szelektív kukába. Igen, csak vannak emberek akik általában eldobálják, de azért van olyan aki, pl. én most a legutóbbin voltam, volt ilyen hulladékgyűjtő ilyen verseny, és azon másodikok lettünk, ha jól emlékszem rá.” Az újrahasznosítás fontossága megjelent az elkészített plakátjukon is: „Az volt ennek a kis kártyának, amit kaptunk, hogy zöld mentők, hát mi olyanokról rajzoltunk, hogy óvjuk a környezetet, nem vágjuk ki a fákat, és ilyen újrahasznosítható dolgokat rajzoltunk, meg, hogy a szemetet nem dobáljuk el.”

„Hát nem szemetelek, vagy zsebre rakom a dolgaimat, vagy hogyha szemeteskukát látok, akkor kidobom. Akkor, hogyha meglátom, hogy valaki el akarja dobni a csikket, arra is rászólok, ott egy kuka, akkor dobja bele. Ilyen dolgok. Igen, zsebre rakom, és ha hazaérdek kidobom”. Evelein elmondása alapján lehetősége van a szelektív hulladékgyűjtésre és „Hát szoktuk otthon. Hát a flakont, meg a papírokat. És ilyen zöld zsákba rakjuk, és akkor szokott járni a szelektíves, és az elviszi, meg hoz másik zsákot, hogy gyűjtsük rendesen.”

„Hát pl. nem dobáljuk el azokat a szemeteket, amelyik nem bomlik szét.”

„Amikor szemetelnek a suliban, akkor én is rájuk szoktam szólni, de néha én is szoktam a suliban, de akkor felveszem, és kidobom a kukába.”

Az előadáson hallottak alapján felhívták az előadók a figyelmet a környezet megóvására, megismerték, hogy milyen káros hatásai vannak a szemtelésnek és a célcsoport tagjai ígéretet tettek arra vonatkozóan, hogy ezentúl nem fognak szemetelni és lehetőség szerint a szelektív hulladékgyűjtőbe teszik a hulladékot a tanultak alapján.

„Hát ne szemeteljük a környezetet, mert csak az nekünk árt.”

„Néha látok egy szemetet, akkor fel szoktam venni, meg hát én nem szemetelek, ennyi.”

„Felszedem a szemetet, rászólok az emberekre, hogy ne dobják el a szemetet. Voltam egy ilyen iskolában, kellett csinálni plakátot, arról hallottam, hogy nem szabad szemetelni. Külön a műanyagot, külön a papírt.”

Úgy óvhatjuk a környezetünket, hogy **„hát szelektíven gyűjteni, komposztálni, szemeteket nem eldobálni.”**

„Hát hirdetni kéne, hogy ne szennyezzék a földünket, meg, hogy ne dobják el a szemetet, meg ilyenek. Én bele szoktam rakni a zsebembe. Utána meg bemegyek a házba, és kidobom. Hát, hát mások után nem szoktam összeszedni, mert én nem tudom milyen bacilusok vannak rajta, meg ilyenek.”

„Hozzuk előre az újrahasznosítást. Hát szelektíven külön-külön kellene gyűjteni a szemetet: külön a műanyagot, papírt, fémet, stb.”

„Nem kell szemetelni, ha valaki, valamit eldob, rá kell szólni, hogy vedd fel, ilyesmi, hogy ha látok szemetet fel kell szedni. A flakonokat az izékbe kell dobálni, külön-külön az egészet, össze kell nyomni.”

„Hát, mit tehetnénk? Hát mondjuk rendben tartjuk az udvarunkat, összeszedjük a szemetet.”

A szelektív hulladékgyűjtéssel kapcsolatos feladatok a fiatalok többsége számára új volt, és elnyerték a fiatalok tetszését. Az interjúalanyok visszajelzése igazolja, hogy szükségük van a felvilágosításra és példamutatásra és a rendezvény alkalmával tanulták meg, hogy a különböző hulladéktípusokat hová kell dobni.

„Jó volt, az tetszett, amikor a bácsi mondta, hogy hova kell kidobni a szelektívet, meg az üveget. Az tetszett, de inkább a szemetes az tetszett. Tudtam, hogy hova kell dobni, mert, hogy én 4 műanyagot kaptam.”

„Tudtam, tudtam, a ... szoktam levinni ilyen ásványi üvegeket, meg mit tudom én. Nincs így külön kukánk, de le szoktuk vinni a”

„Pl. szemét van, vagy valami, akkor tehát fel kell venni és a szelektív hulladékgyűjtőbe kell tenni. Hát műanyagot, ilyen sörösüvegeket, energiatalos üvegeket.”

„Én egy chios sósperec dobozt kaptam. Igen, műanyag.”

„Hát, ha járunk olyan helyen, ahol szelektív hulladékgyűjtő is van, ottan igen, de itthon nem. Hát lenne, csak az önkormányzatnak a pénz, nincs pénze szelektív hulladékgyűjtésre.”

A komposztálás kifejezéssel a fiatalok többsége a rendezvényen találkozott először, és nem ismerték a fogalom jelentését. Az előadást követően is többen összekeverték a komposztálást a kompóttal és az interaktív játékok, feladatok segítették őket a fogalom megértésében és elsajátításában.

Mi a komposzt kérdésre az alábbiakat válaszolták:

„Ilyen ..., olyan mint a káposzta.”

„Az a komposzt, hogy maradékok maradtak.” És azt újrahasznosítják? „Igen”. Itt laksz a gyereketthonban? „Nem, és családi házban”. És ott csináltok ilyeneket, ...vagy, hogy egészségesen éljetez? „Igen”.

„Összegyűjtjük a gyümölcsöknek a héját, vagyis ilyen romlott gyümölcsöket, földet, azt is lehet bele rakni. Húst azt nem szabad. Mindenféle ilyen elhalt dolgokat, ilyen lebomlott, fűvet is lehet.”

„Hát abba olyan ételeket általában azokat, amik már nem kellenek, megromlottak, a komposztba bele lehet rakni. Krumpli héj, zöldségek.”

„Még gondolkodunk, de komposztot mindenképpen, meg gyűjtőt, komposztálható anyagokat. Hallottam már róla, de még nem próbáltam ki.”

„A fűvet ki kell szárítani, és úgy betenni egy nagy ládába, fa ládába, és akkor a banánhéjat, az almahéjat, a krumpli héjat, akkor még a ... A komposztba nem lehet húsfélét tenni, nem lehet kenyeret tenni, nem lehet szemetet, papírt, ilyesmit azt nem lehet.”

Összességében megállapíthatjuk, hogy a komposzt fogalmát leginkább azok a fiatalok ismerték, akik nevelőszülőnél vannak elhelyezve és kertés házban laknak. A rendezvény hozzásegítette a fiatalokat ahhoz, hogy megismerkedjenek az újrahasznosítás új formáival. A rendezvény végére az fiatalok megismerkedtek a komposzt fogalmával és fel tudták sorolni, hogy mi az, amit bele lehet tenni a komposztba és mi az, amit nem szabad.

Amennyiben a programba bevont fiataloknál nem csak szavakban, gondolatban, de tettekben is megjelenik az igény és a hajlandóság a szemétszedésre, a szelektív hulladékgyűjtésre és az újrahasznosításra, a komposztálásra, úgy rövid és hosszú távon egyaránt kifejtette hatását a program.

II.2. Az élelmiszerfogyasztáshoz- és termeléshez kapcsolódó problémák tudatosítása

Az élelmiszerfogyasztáshoz és élelmiszertermeléshez kapcsolódó környezettudatos viselkedésminták elterjesztésének alapját az ismeretátadás és a szemléletformálás jelenti. A célcsoport számára érthető és releváns példákon keresztül kell bemutatni az élelmiszerfogyasztáshoz kapcsolódó környezeti problémákat és megismertetni azokat a viselkedésmódokat, amelyek segítségével tudatosan figyelhetnek élelmiszerfogyasztásuk környezeti hatásaira. Az attitűdök kialakításának legfontosabb eszköze az életszerű példák és tapasztalatok megismerése.

A célterület sajátosságait figyelembe véve, nagyon fontos, hogy már gyermekkorban megismerjék a vidék sajátosságaihoz illeszkedő környezetbarát termelési módokat. Megismerjék és a gyermekvédelmi rendszeren belül kipróbálhassák a saját élelmiszertermelés technikáit és annak előnyeit. A motiváció és attitűdök kialakításához itt is szemléletformálásra és ismeretátadásra van szükség.

Az **egészséges életmód** fogalmát a következőképpen fogalmazták meg a fiatalok:

- egészségesen kell étkezni, minden nap ötször: zöldséget, gyümölcsöt, tejterméket;
- éljünk egészségesen, együnk sok gyümölcsöt, sportoljunk, legyünk rendszeresen friss levegőn;
- táplálkozás, megfelelő mozgás.

Bár eltérő megfogalmazások hangzottak el, azonban összességében **egészséges életmód alatt a rendszeres és egészséges étkezést, a sportolást / mozgást, természetjárást/kirándulást értik a fiatalok.**

Az egészséges életmódot folytatnak-e kérdésre, többségében igen választ adtak a fiatalok. *„Igen, mindennap sportolok, sok gyümölcsöt eszek”.*

A fiatalok az egészséges étkezés érdekében, az egészséges ételek közé sorolják főként a **gyümölcsöket és a zöldségeket**, ritkábban jelenik meg a salátafélék, tejtermékek. A leggyakrabban fogyasztott gyümölcsök között említik az almát és zöldségek között a répát. A leggyakrabban fogyasztott gyümölcsök között említik még körtét, a banánt és a narancsot, valamint a cseresznyét is. Az egészséges ételek között jelenik meg: a meggyleves, répaleves, húsleves, stb.

Előfordult, hogy a colát, a chipset és az édességeket is az egészséges ételek közé sorolták, bár a többség tudta, hogy nem azok a legegészségesebbek. A túl sok zsíros étel és a hús a kerülendő ételek között szerepelt.

Jó tanácsok arra vonatkozóan, hogy egészségesen éljünk:

„Pl. ne együnk túl sok édességet, ne igyunk sok colát, egy nap az ötszöri étkezést tartsuk be. Együnk húst és zöldséget vegyesen.”

„Sportoljak, zöldséget sokat egyek, gyümölcsöt minden nap 4-szr fogyasszak. Akkor ne egyek zsíros ételt, meg cukrosat.”

„Hát egészségesen táplálkozunk. Sok édességet ne, inkább tejtermékeket, vörös húst, fehér kenyért inkább nem. Sokat sportoljunk.”

„Ne dohányozzak, akkor ne járjak sokat autóval, hanem inkább járjunk gyalog, és inkább nem szabad dohányozni, mert akkor kárt tesz a szervezetünknek. Azt, hogy sok gyümölcsöt, és nem szabad ilyen gyorskajákat enni, meg colát a gyerekeknek, meg a

felnőtteknek is nem lehet meginni, mert az is ilyen szénsavmentes, és az is kárt tesz a szervezetünknek."

„Sokat kell mozogni, testet megmozgatni, és nem kell nagyon sokat TV-t nézni, meg a számítógép előtt ülni, mert az rosszabbítja a szemünket, és sokat kell kint lenni a friss levegőn."

„Hát ajánlom a mindennapi futást, mindennap egy kicsit többet kell, aztán minden nap enni kell valamilyen gyümölcsöt, és a mellé nem szabad zsíros ételt enni."

„Hát, hogy ha rendszeresen sportolunk, meg ha nem össze-vissza, mondjuk gyümölcsöket, zöldségeket eszünk."

„Sokat sportoljunk, mozogjunk, egészséges ételeket együnk, ne túl zsírosakat, kevés húst. Én pl. vegetáriánus vagyok. Hát állati eredetűeket eszem, de húsokat nem. Tojást azt megeszem, tejtermékeket is, csak úgy magát a húst, a rántott húst, ilyesmit nem. Sárgarépa, burgonya, alma, körte, őszibarack, málna. Zöldségek? Salátát is nagyon szeretem tejfellel, petrezselymet a levesben, borsólevest. Hát mindenféleképpen a húsokból, a zsíros ételekből, a tésztafélékből, kenyérfélékből sem."

„Hát igen is, meg nem is, szoktam egészségesen enni, de hogyha vannak ilyen édességek, vagy valami, akkor én azért megkívánom. Én ilyen válogatósfajta vagyok igazából, mert én csak a gyümölcsök közül inkább a dinnyét eszem, a többi zöldséget annyira nem eszem meg, zöldségből is 1-2 db-ot eszek meg, pl. burgonya, meg néha a sárgarépát. A mozgásra, az egészséges étrend, sok folyadékot kell fogyasztani."

„Hát az, hogy sokat sportoljunk, meg kíméljük a környezetünket a káros vegyszerektől, meg az ilyen dolgoktól, ami káros a környezetünkre."

A gyümölcsök főként az étkezésben jelennek meg és csak ritkán említették meg, hogy ivólé vagy akár juice formájában is fogyasztanak.

„Hát, gyümölcsöt mindig szoktunk enni, néha inni is szoktam."

A miért fontos az egészséges táplálkozás kérdésre az alábbi válaszokat kaptuk:

„Hogy tovább éljünk”.

„Egészségesek leszünk, meg könnyebben elkerülhető, hogy betegek legyünk.”

Az élelmiszerfogyasztáshoz és termeléshez kapcsolódó problémák tudatosításakor az alábbi területekre helyeződött a hangsúly:

- Helyi élelmiszer vásárlás ösztönzése,
- Előrecsomagolt és félkész termékek környezet terhelésének tudatosítása,
- Saját ételkészítés egészségügyi, környezeti és gazdasági előnyeinek tudatosítása, ösztönzése,
- Saját élelmiszer előállítás lehetőségeinek megismertetése, ösztönzése,
- Ökológiai gazdálkodás lehetőségeinek megismertetése.

Több fiatal megemlítette, hogy a **helyi termelőtől vásárolnak általában élelmiszert.**

„Van egy helyi, akitől esszük a zöldségeket, meg a gyümölcsöt. Igen, és szokott nálunk lenni majdnem minden uzsonnakor gyümölcs, tízóraiakor is.”

Az előrecsomagolt és félkész termékek vásárlása, fogyasztása elvértve jelent meg az interjúkban. Egy interjúalany említette meg, hogy a gyors éttermi és a MC Donald’s-ban kapható ételeket helytelenül az egészséges ételek közé sorolta. A rendezvény keretében megtudta, hogy az ott vásárolható ételek nagymértékben tartalmaznak tartósítószerrel, nagymértékben egészségtelen.

Saját étel készítés egészségügyi, környezeti és gazdasági előnyeinek tudatosításakor, ösztönzésekor megtudtuk, hogy nem csak a nevelőszülőknél élő fiatalok, hanem a lakásotthonban/gyermekotthonban lakók is egyre inkább bevonódnak az ételek elkészítésébe, besegítenek és a felnőttek odafigyelnek arra, hogy mit fogyasszanak a fiatalok. A fiatalok pedig ezáltal látják, hogy

hogyan készülnek az egészséges ételek és mire kell odafigyelni az elkészítésükkor.

„Hát végül is a gyerekek otthonban jobban odafigyelnek, mint egy ilyen menzán, hogy mit kajálunk reggel, délben, este, persze.”

„Azért oda van figyelve, tehát úgy van összeállítva az étrend, meg. Nem, nem, azt az arra, hát nem szakosodott, csak az azzal megbízott nevelő, meg az otthonvezető, az előírt szabályok szerint. Az is, az is, hét közben nincs főzés, tehát a házban nincs. Igen, mindenki menzán van, hétvége van főzés. Hát igazából a nevelő főz, és akkor amit tudunk, azt így besegítünk. Nem igazán tudunk, mert amikor a bevásárlás történik, akkor mi suliban vagyunk, és akkor az otthonvezető oldja ezt meg.”

„Főtt kaját, az ott a, az egészséges életmódban az a legfontosabb, a főtt ételt enni.”

Üdvözlendő módon a célcsoport körében a saját élelmiszer előállítás megismertetése, ösztönzése is egyre inkább megjelenik a hétköznapiakban.

„Hátul van, ilyen van ilyen üveg izénk is, házunk. Régen termeltünk, de most már nem.”

„Igen, hát apu most ültetett egy almafát, meg szilvafát.”

„Van itt ilyen, hát ilyen mogyorófa, vagyis van inkább egy ilyen mogyoró, vagy bokor inkább, úgy mondjuk ilyen mogyoróbokor, és még anno amikor rajta volt a mogyoró, mindig leszedtük, ez volt benne a lényeg. Néha elhasználtuk, meg néha megettük, hogyha lent voltunk az udvaron, vagy akár felmentünk, ugyanúgy ott is csináltunk belőle olyan, hogy mondjuk valakinek szülinapja volt, akkor csináltunk dióstortát, ilyen mogyoróst, és akkor összeállítottuk, és akkor abból tudtunk olyanfélét, hogy diót aprítani, meg ilyenek.”

„Hát pl. ma is kertészkedtem, felszedtük ami a paradicsom gaz volt, ami megmaradt. Paradicsom, paprika volt, van szilvafa is, ... azt megszoktuk metszeni.”

„Hát nem meg szoktuk venni, mert nekünk nem kiskert van, hanem az egész hátsóudvar egy nagy kert, meg ültetünk ilyen gyümölcsfákat, ilyen gyümölcsösünk van. Mindig én szoktam meglocsolni, mert, mármint a mi házunkban én vagyok a kiskertész, és mindig

én locsolom meg a zöldségeket is, és akkor ha jól csinálom meg, akkor otthon mindig megdicsérnek, meg hát mindig kapok valamit.”

„Hát persze szoktunk kertészkedni, mert szeretünk, néha azért jó, meg hát a boltban is megvesszük azokat a dolgokat, ami kell.”

„Nagyon nagy a kertünk, és hát szoktunk vetni, a krumplit kell kapálni, meg ilyesmiket szoktunk. Hát megesszük.”

„Hát almát azt rendszeresen kapunk, azt minden nap, hát nem fogyasztunk olyan édességeket, ilyesmit, de azt néha szoktunk.”

„Van, szoktunk kapálni, ültetni. Szoktunk mogyorót, földimogyorót, epret, sárgarépa, fehérrépa, dinnyék. Gyomlálunk, kapálunk, meg Robikapálunk. Gyomlálás, meg ültetés, elültetem, utána meglocsolom, utána sokáig ápolom Szoktuk ennivalónak használni, meg szoktuk ilyen főzőanyagokba tenni.”

Voltak, akik a kertészkedés alatt a virágültetést, vagy a sziklakert kialakítását értették.

„Gereblyézni szoktunk, meg locsolni a virágokat, ezeket szoktuk”

„Itt van a sziklakert .. is látták. Most itt csináljuk hátul, oda is szeretnénk egy sziklakertet csinálni.”

Az ökológiai gazdálkodás lehetőségeinek megismertetése is megjelent az előadásban, és a elkészített plakátokon is van rá utalás.

Az egészséges életmód fontossága, a kertészkedés a plakátkészítő feladatban, a plakátrajzoláskor megmutatkozott.

„Azt, hogy, hogy éljünk egészségesen, és rajzoltunk egy kertet benne gyümölcsökkel, paradicsom, paprika, krumpli, és én rajzoltam az uborkát, meg rajzoltunk mellé, vagyis vágtunk ki az újságból egy nénit, és a kezében volt a kapa. Meg vágtunk ki egy

kisgyereket, hogy eszi így a kanállal a gyümölcsöt, nem tudom mi a neve, és odaírtuk, hogy ez a legjobb kaja. Igen. van olyan gyerek aki cigizik, meg ...”

II.3. Energiafogyasztással kapcsolatos tudatosság növelése

Az energiatudatos és környezettudatos viselkedésminták kialakítását gyermekkorban kell elkezdni. A mindennapi tevékenység során kell természetessé válnia és a szocializáción keresztül rögzülnie azoknak a viselkedésmintáknak, amelyek eredményeként környezetük iránt érzékeny és energiatudatos felnőtté válhatnak.

Mindezek alapja a megfelelő tudás és a hozzá kapcsolódó környezettudatos attitűdök, amelyeket ismeretbővítés és szemléletformálás segítségével lehet kialakítani.

Mindennapi példákon keresztül kell bemutatni a gyermekek számára is érthető módon, hogy különböző mindennapi tevékenységükkel mennyi energiát fogyasztanak és annak milyen következményei vannak a környezetre és megismertetni velük, hogy milyen változtatásokkal tudják csökkenteni energiafogyasztásukat, mindennapi tevékenységük káros anyag kibocsátását és az által kevésbé terhelni a környezetet.

Az energiafogyasztás mérséklése érdekében három fő területet emelünk ki:

- egyrészt a tisztálkodás, fürdés, zuhanyozás környezettudatos módjainak megismertetését és ösztönzését;
- másrészt a környezettudatos közlekedés ösztönzését;

- és harmadrészt a mindennapi cselekedetek/viselkedés (stand-by, lekapcsolt égők, stb.) környezeti hatásainak megismertetését, az energiatudatos viselkedés ösztönzését.

A tisztálkodás, fürdés, zuhanyozás környezettudatos módjainak megismertetését követően az interjúalanyok a következő tanácsokat adták az energiafogyasztás mérséklése érdekében:

- Gyors tusolás jó nagy habos vízben történő fürdés helyett (*„Gyorsan letusolok, és megvagyok”, „inkább tusoljon”, „a tusolás jobb az energiatakarékosság szempontjából”*)
- Fürdés esetén *„hát pl., egy kicsit kevesebbet kéne leengedni, meg hogyha olyan a zuhanyzónk, hogy be lehet dugni, akkor inkább oda engedjünk le egy kicsit, és akkor úgy fürödünk meg.”*
- *„Inkább a tusolás, de hát ez változó, van amikor több fogy, aztán szól valaki, és akkor kevesebb, szóval ez változó.”*
- Fogmosáskor *„hát, hogy mindenhol megmossuk a fogunkat. Elzárjuk a csapot, épp, hogy rakunk, épp, hogy kiöblítjük a szánkat, már el is kell zárni.”*

A környezettudatos közlekedés ösztönzése érdekében a fő hangsúly a gyaloglásra, a biciklizésre helyeződött. A fiatalok véleménye szerint lehetőség szerint ne az autót válasszuk, és amennyiben gépjárműre van szükségük a tömegközlekedést vegyük igénybe. A megkérdezett fiatalok többsége gyalog közlekedik, és többségük nem rendelkezik kerékpárral, éppen ezért nagyon vonzó a projekt keretében meghirdetésre került alkotói verseny, ahol az egyéni I. díjazott egy összecsukható kerékpárt kaphat.

„Attól függ hova kell menni, de inkább biciklivel. Hát, hogy inkább többet biciklizzenek, mint, hogy autóval jöjjenek iskolába”.

„Ne járjanak sokszor kocsival, biciklivel járhatnak, meg, hogy kocsiból se dobjanak ki cigit, meg ilyeneket.”

„Hát inkább biciklivel, vagy gyalog, vagyis én szeretek sétálni. Hát szerintem autóval kellene a legkevesebbet.”

„Keveset járjunk autóval, akkor már inkább tömegközlekedés, busz, villamos.”

„Hát ne kocsival, hanem inkább biciklivel, görkorcsolya, vagy gördeszka”.

„Jó lenne, ha feltalálnák a vízzel működő motorokat, bicikli, vagy gyalog.”

„Hát kocsival nem annyira, mert az szennyezi a légkört ahogy a kipufogóból jövő, mi az, füst, meg inkább gyalog, bicikli. Görkori, gördeszka jöhet.”

„A ... izé, ahogy megy a kocsi, annak a gáza, a kipufogógáz megy rá az emberekre, ők meg beszívják a szennyezőanyagokat, betegek lesznek, mennek az orvoshoz.”

A mindennapi cselekedeteink, viselkedésünket tekintve az energiatakarékosságot szem előtt kell tartanunk. Ennek érdekében az interjúalanyok a következő javaslatokat fogalmazták meg:

- kapcsoljuk le a villanyt, ha nem tartózkodunk a szobában,
- kapcsoljuk ki a televíziót, a számítógépet, ha már nem használjuk, még készenléti állapotban sem legyen,
- vásároljunk energiatakarékos izzókat,
- ne tartsuk nyitva hosszú ideig a hűtő ajtaját,
- lehetőség szerint természetes fényt részesítsük előnyben a lakásban.

„Hogyha ég a villany, és hogyha kimegyünk a szobából este, akkor kapcsoljuk le a villanyt, meg hogyha számítógépezünk, akkor utána húzzuk ki a számítógépet, meg a nyomtatót.”

„Pl., amikor kimegy a szobából, leoltani a villanyt.”

„Hát azt, hogyha pl. TV-zünk, kimegyünk inni, akkor inkább kapcsoljuk ki, és hogyha bementünk vissza, akkor, majd megint kapcsoljuk be.”

„Energiatakarékos lámpák.”

„Hát oda van rá figyelve, hogy a lámpák azok ne égjenek feleslegesen, meg több helyen van ilyen energiatakarékos izzó a lakásotthonban, úgyhogy.”

„Mondjuk, ha kijövök a szobámból, akkor le szoktam kapcsolni, meg kihúzom amit nem használok.”

„Ha elhagyunk egy helyiséget, kapcsoljuk le a villanyt, hűtőt ne felejtsük nyitva, kevés ideig tartsuk nyitva. TV-t kapcsoljuk ki, számítógépet, hogyha nem használjuk.”

„Amikor kimegyünk a szobából, le kell oltani a villanyt, meg amikor ki van húzva a függöny, és világos van, akkor nem kell feloltani a villanyt, természetes fényben jobban tudunk ...”

„Hát mindig kihúzzuk a sötétítőt, és bejön a fény.”

II. Hosszú távú célok: fiatalok szemléletének formálása

A program keretében a hosszú távú célcélkitűzések az alábbiak:

- A csoport tagjai körében energia- és klímatudatos szemlélet kialakítása, a környezettudatos viselkedés iránti fogékonyság növelése.
- Pozitív hatás elérése a fenntarthatóság gazdasági és fogyasztási dimenziójában az energiahatékonyságon és az alternatív élelmiszertermelésen keresztül, amelynek a célcsoport is integráns részét képezi.
- A térségi környezeti, éghajlati és termelési adottságokhoz illeszkedő környezettudatos életstílus és életmód kialakítása iránti fogékonyság növelése a célcsoport tagjaiban.

A hosszú távú célok a későbbiekben, a jövőben fogják kifejteni a hatásukat, azonban már a rendezvénysorozat (20 rendezvény) megvalósításával jelenleg is tapasztalunk elmozdulást, változást, szemléletváltozást:

Az energiatakarékosság terén már a rendezvény óta megtehetik a célcsoport tagjai és a nevelők, hogy:

- Lekapcsolják a villanyt. Ha kilépnek a szobából és nincs bent senki, lekapcsolják a világítást, és ez által energiát takarítanak meg.
- Lehetőség szerint elhúzzák a függönyt, és beengedik a természetes fényt.
- Előnyben részesítik a gyaloglást és a kerékpárral való közlekedést.
- Üvegben, tartós kulacsban tárolják a folyadékot és nem műanyagban, valamint palackozott víz helyett csapvizet isznak.
- A programban érintett intézmények és a nevelőszülők az energia- és klímatudatos szemlélet kialakítása érdekében törekszenek, keresik a lehetőségeket a napkollektorok felszerelésére a lakásokra, stb.

A fogyasztás és élelmiszertermelés terén az étrend kialakításakor több helyben megtermelt gyümölcsöt, zöldséget fogyasztanak, és kevesebb húst (különös tekintettel marhahúst). A lehetőségek bár korlátozottak, de lehetőség szerint szem előtt tartják a fenntartható élelmiszer-termelést: hazai ősi állatok tenyésztése, a növényi élelmiszereknél vegyszermentes védekezés, talajkímélő módszerek alkalmazása, élelmiszerhulladék hasznosítása, stb.

A környezettudatos életstílus, életmód terén a rendezvényen résztvevő fiatalok és az érintett intézmények szakemberei részéről megjelent az igény a szelektív

hulladékgyűjtő használatára. A kerttel rendelkezők egyrészt az újrahasznosítás érdekében komposztálni szeretnének; másrészt lehetőségükhöz mértén igyekeznek kihasználni a kiskert lehetőségét és élelmiszert szeretnének termelni, amelyet majd közösen tudnak elfogyasztani. A kerttel nem rendelkezők pedig felveszik a kapcsolatot a helyi termelőkkel és a jövőben tőlük kívánják beszerezni az élelmiszer egy jelentős részét.

III. A rendezvény értékelése, megítélése a fiatalok szemszögéből

Az interjúalanyok egyöntetű válasza alapján kijelenthetjük, hogy nagyon tetszett nekik a rendezvény, érdekesnek találták, és mindenki tanult valami újat, tájékozottabbak lettek, a meglévő tudásukat sikerült felfrissíteni, gyakorlati példákkal kiegészíteni.

„Hát jó volt, és azt tanultam, hogy óvjuk a környezetet.”

„Egészségesek legyünk, meg, hogy ne szemeteljünk, meg ilyesmiket”.

„Jó volt, az tetszett, amikor a bácsi mondta, hogy hova kell kidobni a szelektívet, meg az üveget.”

„Jó volt, csak már vége van sajnos.”

„ Gyönyörű volt.”

„Szerintem tök jó.”

„Nagyon tetszett, csak volt olyan ismeret, amit én már ismertem, tudtam, és akkor az a rész egy kicsit unalmas volt, de amúgy nagyon tetszett.”

„Ezeket már tudtam, máshol is hallottam már, meg hát hallottam pár új dolgot is, amit még eddig nem tudtam. Hát mondjuk most így példát nem tudok, de vannak amiket így

megjegyeztem amiket nem tudtam. De vannak amiket otthon is elmond a Margit néni, úgyhogy.”

„Hát jól éreztem magam, tetszettek a feladatok, szerintem nekem nagyon tetszett.”

„Hát új dolgot már annyira nem mondott, mert már sok helyen jártam, és anyukám elengedett kirándulásokra, és ott is mondták ilyen játszóházakban.”

A válaszokból az is kiderült, hogy egyesek tartottak az előadástól, nem mindenki tudta mire számíthat és voltak, akik kezdetben csak azért várták a rendezvényt, mert nem kellett tanulniuk. A kezdeti félelmek a rendezvény végére eloszlottak, és pozitív irányba fordultak át. Pl. *„Először picit féltam, de utána már megszoktam.”*

Több fiatal azt is megjegyezte, hogy a környezeti nevelés fontosságát korán kellene elkezdeni. *„Mindenféleképpen úgy gondolom, hogy ez fontos, hogy elmondják a kicsiknek is, és akkor már beléjük is beléjük rögzül ez, hogy szelektíven gyűjtsék, és ez jó. Mikor tehettem, mikor ugye anyuékkal laktam, akkor mi is így gyűjtöttük a szemetet, tehát mi is külön válogattuk a konyhai szemetet, meg ..”*

A rendezvényen résztvevő fiatalok a rendezvények alkalmával új és hasznos információt sajátítottak el, mindenki tanult valamit, amely a mindennapokban számára és embertársai számára is hasznára válik.

Milyen új információhoz jutottatok a rendezvény során, mit tanultak kérdésre az alábbi válaszokat fogalmazták meg az interjúalanyok:

„Igen, azért rájöttem olyan dolgokra, amit eddig nem figyeltem oda, de most már oda fogok figyelni.”

„Hát az, hogy ahogy mondta a bácsi, hogy fenntartó étkezés, az, hogy nem kell enni túl sok vöröshúst, meg ilyenféle hizlaló ételeket. Meg, hogy külön kell válogatni a

hulladékokat, meg beszélt a bácsi a természetről, hogy nem kell szétdobálni a szemetet, meg hát ezeket.”

„Hát én oda szoktam figyelni, de amúgy úgymond, nincs amit ne tudnánk, mert nekünk elmagyarázzák általánosban.”

„Nem ártott, de minden évben el szoktak jönni hozzánk, ilyen egészségnapot tartani.”

„Hát jó feleleveníteni”.

„Hát, hogy a környezetet óvjuk, ne szemeteljünk. Igen, és a környezetvédelemről, egészségvédelemről bővebben.”

„Igen, hogy védjük a környezetünket, ne szemeteljünk, meg az energiatakarékosságról.”

„Hát van olyan amiket nem tudtam, de jó volt meghallgatni, hogy tudjam, de van amelyiket tudtam, és segítettett feleleveníteni őket, mert hát nekünk is volt az iskolában nemrég egy ilyen, de az nem volt olyan sok amit mondott.”

„Hát igen, néhányat. Hát, hogy szelektíven kell gyűjteni a szemetet, mit hova kell rakni.”

„Hát ezzel nekem így mondtak új dolgokat. Hát ez a húsféle.”

A megkérdezettek véleménye szerint a rendezvényen nem volt olyan elem vagy feladat, amelyet hiányoltak volna. A többség állítása szerint úgy volt jó a rendezvény, ahogy volt, nem változtatnának rajta, nem csinálnának rajta másképp semmit. A program keretében kiemelt feladatok elnyerték tetszésüket.

A résztvevők elégedettek voltak a rendezvénnyel tartalmával és a lebonyolításával egyaránt. Egy résztvevő volt, aki a későbbiekben megfontolásra ajánlja valamilyen mozgásos, labdás, sportos feladatot bekapcsolását a rendezvénybe.

„Hát, labdát. Labdásat, valamilyen mozgásos, sportos, hát csak ugye télen ezt nehezebb így ennyi gyerekkel megvalósítani.”

„Nincsen, szerintem mindent megtettek az érdekében.”

„ Hát így jó volt.”

„Jók voltak a bácsinak az előadásai.”

„Minden jó volt.”

„Semmi olyan nagyot, hát így megelégszek ezzel most.”

„Nincsen, szerintem mindent megtettek az érdekében.”

A megkérdezettek többségének minden egyes feladat tetszett, de a **feladatok közül a plakátrajzolás szerepel az első helyen**, majd a szelektív hulladékgyűjtős feladat és a szlogen írása, végül a teszt nyerte el a tetszésüket.

„Mindegyik.”

„Az első, amikor csapatneveket, szlogeneket találtak ki”

„Nagyon jó volt, jó volt a rajzolás”.

„Amikor fel kellett menni a színpadra, oszt ottan helyre kellett állni, hogy a komposzt, a szelektív hulladékot hogyan kell elhelyezni.”

„A totó, meg ez a rajzos, most a plakátkészítés. Hogy olyan, hát úgymond olyat amit szeretnénk, de viszont a témához kapcsolódjon. Hát a szemétygyűjtéssel kapcsolatosan, szelektív hulladékgyűjtés. Hát mi a csapattal úgymond, hát két részre feleztük a lapot, és az egyik részre egy kukát rajzoltunk, amiben minden van, és autót, a másik részre pedig 3 kukát ami szelektív, és biciklit.”

„Amikor csináljuk a plakátot. Zöldségeket kellett kivágni, és kellett ráírni egy kiáltást. Én vágtam a gyümölcsöket, meg a zöldségeket. Pl. alma, raktak rá virágot is, amit nem is kellett volna, meg ... zöldségeket, krumpli, meg ilyesmi.”

„Hát a mostani, hogy így rajzolni kell, meg ilyesmi. Hát kitaláltuk, hogy csináljunk ilyen gyümölcsös kosárt, de gyümölcsös tál lett belőle. A tudatos vásárlóknál fő az egészség. Hát van rajta narancs, alma, citrom, banán, meg szőlő.”

„Nekem mindegyik tetszett.”

„Hát ez a plakát, ez nekem nagyon tetszik. Meg az előtte lévő is jó volt. Hát amivel nekünk az ilyen energia dolgokat. Hát Hús, hogy azt ne együk, mert az nagyon zsíros,

inkább a gyümölcsöket, hogy gyümölcsöket raktunk hozzá, meg amivel kevesebb pénzt kell gyűjteni.”

„Ez a mostani, itt rajzolni kellett, az olyan jó volt. Az volt a, ennek a kis kártyának, amit kaptunk, hogy zöld mentők, hát mi olyanokról rajzoltunk, hogy óvjuk a környezetet, nem vágjuk ki a fákat, és ilyen újrahasznosítható dolgokat rajzoltunk, meg, hogy a szemetet nem dobáljuk el.”

„Amikor oda kellett menni, hogy kiválogassuk, hogy melyik mihez tartozik. Viktória Miskolc Hát ez a rajzolás tetszik. Zöldmentőket kell rajzolni. Hát sok fát, meg ilyen veteményest, gyümölcsöt, zöldséget, embereket.”

„Mi a földőrséggel kapcsolatban lerajzoltuk a földünket, meg így a szennyezőanyagokat, amik szennyeznek. Hát ... cigi, füst, hát az autók és a kipufogógáz, ilyen dolgok, ami így a levegőnket szennyezi, most azt rajzoltuk, Én, hát a földgömböt rajzoltam, meg hát felírtuk a nevét, hogy a földről szól, meg cigit rajzoltam.”

„Hát nekem inkább az összes ami volt. Hát most ez a plakátkészítés. Hát nekünk a komposztál szóhoz kellett plakátot csinálni.”

„Hát a bemutatás, az ember, hogy milyeneket vannak, hogy ilyen hulladékgyűjtés, meg ilyesmi, voltak olyanok amin én is meglepődtem, hogy tényleg, de voltak olyanok is, amiket már régebben is hallottam szüleimtől, nagyszüleimtől, dédszüleimtől, hogy nem szabad ezeket csinálni.”

„Hát, hogy az eddigiek közül, most ez a rajzos tetszik. Hát, hogy kaptunk egy fogalmat, hogy az energiavédők, és arról kell képeket, meg festeni, rajzolni.”

A fiatalok elmondása alapján a kérdőív kitöltése könnyű volt, ugyanakkor szívesen fogadták az önkéntesek, a nevelőszülők, a gondozók segítségét és összes is dolgoztak az egy asztalán ülők; vagyis kaptak / adtak némi segítséget a kérdőív kitöltésekor. A kérdőív kitöltésekor megjelent a csapatszellem, a közösségi összefogás.

„Igen, el kellett olvasni, azt lehet karikázni”.

„Együtt össze tudtuk.”

„Ki, de anya is segített.”

„Szerintem értelmezhető volt teljesen. Az utolsó kérdés, hogy két olyan dolgot kellett írni, ami a hulladékgyűjtéssel kapcsolatos”.

„Hát igen, tudtam, hát volt amit, egyet-kettőt elronthattam benne pl., de szerintem nagyjából mindet tudtam.”

„Tudtam az egészet”.

„Hát, hogy mi ne kerüljön az étlapunkra, és ahhoz azt írtuk be, hogy hús, mert az egészségtelen.”

„Hát volt, amelyik egy kicsit nehéz volt, de hát a többi úgy könnyű volt. Hát, amikor meg kellett mondani, hogy melyik a leg, ilyen húsfélék voltak ott, meg gyümölcsök, és, hogy melyiket volt a legnehezebb elkészíteni, vagy valami ilyesmi.”

„Hát félig nem tudtam kitölteni, de van amelyiket ki tudtam tölteni, mert gondolkodtam rajta.”

„Segítettünk, persze”.

„Tudtam, csak a vége az kicsit húzós volt.”

„Hát voltak olyan kérdések, amik elgondolkoztattak. Elgondolkodtam, hogy most ez a helyes, vagy nem, de végén rájöttem, hogy mindegyik helyes végül is.”

Az Mc Tyco által énekelt rap kampánydal szintén sikeres volt a fiatal generáció körében. Különösen örültek annak, hogy a RUBEUS EGYESÜLET honaljáról is lehet tölteni a dalt, hogy majd otthon is tudják hallgatni.

„Az tetszett. Jó volt.”

„Jól tetszett.”

„Hát igazából én nem a rapnek vagyok a híve, én inkább az ilyen rendes zenéket, az ilyen lány zenéket szeretem, de legtöbb gyereknek ez tetszett, szóval támogatom.”

„Az is szép volt. Igen.”

„Hát nagyon mondjuk, hát nem a legjobban figyeltem, mert közben a feladatokat csináltuk, de szerintem jó volt, és figyelemfelkeltő.”

„Az iskolába, hát én, hogy mondjam néha az udvaron ... olyat játszunk, hogy én ilyen, hogy mondjam, rappelni szoktam így az iskolában mindig, meg itt is, ez is nagyon tetszik. Meg szeretem az ilyen ritmust.”

A kiegészítők közül a kukoricacsuhéból készült ökotoll és a képregényes prospektus is elnyerte a fiatalok tetszését. Az almának is örültek, hiszen az egészséges életmódnál és a gyümölcsöknél is visszaigazolódott, hogy legtöbbjüknek a gyümölcs szó hallatán az alma jut az eszébe, és az alma az egyik kedvenc gyümölcsük.

Kérdező: Szereted-e az almát?

Interjúalany: *„Igen”.*

Kérdező: Örültél, hogy kaptatok almát?

Interjúalany: *„Igen, még egyet kaphatok?”*

Az alkotó pályázaton való részvételen gondolkodik a megkérdezettek többsége.

Egyéni kategóriában egy kerékpár a fődíj, amely sokak tetszését elnyerte. A megkérdezett fiatalok többségének nincs vagy csak rossz állapotú biciklije van. Egyéni kategóriában lehet pályázni többek között rajzzal, verssel, fotóval és reklámszöveggel is. Alkotói pályázatot azonban nem csak egyénileg, hanem intézményeknek, csoportosan is be lehet nyújtani. Az intézmények versenyében óriás plakát küldésére buzdítják a fiatalokat és értékes facsemetéket, vetőmagokat, virágmagokat lehet nyerni elég komoly értékben.

A megkérdezett résztvevők az alábbi kategóriákban gondolkodnak:

„Igen. Inkább verset, vagy reklámszöveget, mert rajzolni nem tudok.”

„Hát szerintem így kettesével úgy szerintem fogunk, mert egyedül.”

„Hát nem tudom, még gondolkozok rajta.”

„Igen. Hát azt még nem tudom, hogy rajzolni fogok vagy írni, de az is lehet, hogy mind a kettő, mert mind a kettőhöz van tehetségem.”

„Hát a rap dal.”

„Igen, rajzolásban úgy együtt.”

„Szerintem pályázunk a barátokkal majd. Hát szerintem egy ilyen vagy verset, vagy rap dalt.”

„Nem igazán tudom, de rap szöveget szívesen írnék.”

„Rajzolni, meg fotózni.”

A fiatalok összességében örömmel vettek részt a rendezvényen. A jövőben részt vennének máskor is hasonló környezetvédelmi témájú programban, rendezvényen , és ajánlanák az osztálytársaiknak és a barátaiknak is.

„Hát örülök, kíváncsi voltam rá.”

„Egyszer volt az iskolában is ilyen arra is elmentem.”

„Én örültem. Szívesen jöttem, otthon ugye sokan vagyunk, én mondtam, hogy én szívesen eljövök ilyen helyekre, mert engem ez érdekes. Részt vennék. Igen, szívesen mondanám nekik, eljönnék csoportban, szerintem ez tök jó feladat lenne.”

„Igen. Aki szeret ilyesmikre eljönni, igen.”

„Hát tetszik, bevallom, az elején nem nagyon akartam eljönni, mert nem tudtam, hogy mi lesz, de most már így nem bánom, hogy eljöttem.”

„Környezetvédelemre buzdító, játékos, interaktív előadás. Tetszik, jó. Igen. Hát, reméltem, hogy érdekes lesz, nem fogunk unatkozni, és be is váltak a reményeim.”

„Némelyik osztálytársamnak szüksége lenne rá. Hát, szemetelnek, az kicsit ilyen langya, de, hogy szemetelnek az már biztos, hogy az összes szinte szemetel, de hát 2 haverom nem szemetel.”

„Hát, igen. De akkor ne csak egyre, kettőre is!”

„Persze. Hát azt hittem, hogy valami rosszabb lesz, azt hittem ilyen, kinn leszünk a szabadban, és ott kell valamit csinálni, de rájöttem, hogy nem.”

„Aztat, hogy jó volt itt lenni, meg, hogy jó volt, kíváncsi voltam, hogy miket fognak mondani a szemétyűjtésről, meg a szemétkerakásról, vagy milyen szemeteket ne pocsékoljunk el, meg mit lehet még felhasznosítani. Meg mondom neki, hogy olyan

szemetet ne dobjatok el, vagy inkább tegyétek külön, mondom nekik, hogy 4 kukát használunk, és akkor papír-papír, üveg-üveg, meg mindegyiket külön.”

Összegzés

Megállapíthatjuk, hogy a jelen KEOP pályázat hiánypótló volt, a gyermekvédelmi gondoskodásban élő gyermekek számára is elérhetővé váltak a környezeti nevelési programok, és olyan környezettudatos viselkedésmintákkal ismerkedhettek meg, amelyeket mind a közeli, mind a távolabbi jövőben hasznosítani tudnak saját életvezetésükben.

A projekt, a rendezvénysorozat megvalósításával az alábbi célok valósultak meg:

- A célcsoport tudása a hulladéktermelés és kezelés témakörökben emelkedett.
- A célcsoport tudása az élelmiszertermelés és fogyasztás környezeti hatásai témakörben nőtt.
- A célcsoport tudása a környezettudatos mindennapi viselkedés témakörben nőtt.
- Kezdetét vette a szelektív hulladékgyűjtésre törekvés az érintett intézményekben, és az egyes intézményekben már használják is.
- A komposztálás fogalmának, jelentőségének megismerése és egyes intézményekben megkezdődik a komposztálás.
- Kezdetét vette a saját fogyasztásra termelés azokban az intézményekben, melyek kerttel rendelkeznek. Illetve megjelent az igény és a hajlandóság a kiskertek kialakítására.
- Az érintett intézmények szorgalmazzák, hogy oktatási-nevelési programjukban valamilyen formában megjelenjen a környezeti nevelés fontossága, az egészséges életmódra való ösztönzés.

Az érintett szakemberek elmondása, és olykor a helyszínen tapasztaltak alapján a rendszer forrás- és kapacitáshiányából adódóan nem volt és saját erőforrásból nem is lesz lehetőség ilyen programok megvalósítására. **A rendezvénysorozat keretében megvalósított innovatív elemeket célszerű és szükségszerű lenne tovább folytatni és szélesebb körben kiterjeszteni.**

A program keretében egyrészt visszaigazolódott, hogy a gyermekvédelmi gondoskodásban nevelkedő fiataloknak kisgyermekkortól nagy szükségük van az interaktív, fejlesztő, ismeretbővítő programokra és ezen belül is nagy hangsúlyt kell helyezni a környezeti nevelésre. Másrészt a célcsoport életkorából adódóan kizárólag azok a programok lehetnek eredményesek, amelyekben az elmélet és játékos, fejlesztő, interaktív gyakorlatokkal, feladatokkal van kombinálva, hogy az elméletben tanultakat a gyakorlatba is át lehessen ültetni, figyelmüket minél tovább fenn lehessen tartani és megvalósulhasson a szemléletformálás.